

wersja tekstowa

FOTOGRAFIA LASU

Piotr Cwiklinski

Piotr Cwiklinski

Fotografia Lasu

PORADY I INSPIRACJE FOTOGRAFICZNE • SOPOCKI KLUB FOTOGRAFICZNY • MATERIAŁ EDUKACYJNY

Las jest pięknym miejscem o każdej porze roku, dnia i nocy. Uchwycenie tego piękna niekoniecznie jest łatwe i pokazanie pięknych leśnych scen na zdjęciach jest bardziej złożone niż się wydaje. W lesie jest mieszanina światła i cienia który już sam w sobie jest wyzwaniem – w lesie szczególnie gęstym panuje półmrok fotograficznie postrzegając ilość światła – więc zrobienie wyraźnych zdjęć może być trudne. Wyobraź sobie szybko biegnącego czarnego dzika w ciemnym lesie – jak można go z fotografować? Tak jak możesz sobie wyobrazić las nie jest najłatwiejszy do fotografowania – za to jest rewelacyjnym miejscem do nauki fotografii i na tym się skupimy.

Las dzieli się na 3 warstwy: podłoże czyli runo leśne i jego mieszkańcy – następnie mamy wyższe piętro powiedzmy do 3-4 metrów a potem drzewa i korony drzew powyżej 4 metrów. Fotografia na każdym z tych pięter lasu jest inna i ma inne wymagania.

Poziom do 1m – makro fotografia
Poziom do 4m – krajobraz leśny
Poziom od 4m – fotografia ptaków

Porada: Wchodząc do lasu ustaw kompensację ekspozycji -1.3 / -2 EV. Dlaczego? Niezależnie czym fotografujesz, w standardowym trybie, Twój aparat uśrednia ekspozycję dla obrazu, który fotografujesz – w lesie, to co tworzy klimat to cienie i światła. Aby je uchwycić koncentrujesz się na światłach, a nie na tym co widać w cieniu. Po przestawieniu kompensacji ekspozycji na np. -2EV wszystkie cienie będą względnie czarne, a światło zacznie odgrywać znaczącą rolę na fotografowanych scenach.

Makro fotografia w lesie

Makro fotografia to fotografia z bliska. Większość aparatów kompaktowych pozwala na fotografowanie od 1 cm dając wysoką głębię ostrości. Lustrzanki i aparaty bezlustrzowe używają obiektywów typu makro, czyli takich którymi można fotografować z odległości kilku centymetrów i dają bardzo małą głębię ostrości. Głębia ostrości przekłada się na to czy np. oczy ważki będą wyraźne a odległy odwłok będzie rozmyty, czy cała ważka będzie wyraźna.

Makro fotografia polega na wyszukiwaniu w runie leśnym ciekawych obiektów do fotografowania – od kwiatów, paprotek, uschniętych liści, muszli ślimaków i grzybów, po ważki, motyle, gady i płazy. W runie leśnym kryje się także wiele pięknych krajobrazów – postrzeganie mikro krajobrazu jest nieco inne od klasycznego krajobrazu i wymaga dobrej wyobraźni i wprawnego oka. Np. małe pole mchu i leżący mały kamień, będzie tym samym, co wielka łąka z wielkim głazem narzutowym.

W przypadku makro fotografii mamy, też fenomenalną okazję, by używać własnego oświetlenia – np. latarki którą możemy doświetlać grzyby – tworzyć tylne oświetlenie liści i rozwijać swoje skrzydła kreatywności tworząc piękne zdjęcia. Światło, które ze sobą zabieramy, też można filtrować folią kolorową, która stworzy odpowiedni kolor oświetlenia, jeśli będzie nam takie potrzebne np. na latarkę nakładamy czerwoną folię i oświetlamy nią czerwonego muchomora. Muchomor na zdjęciu będzie wyglądał, inaczej niż zastany w naturalnym świetle, a nasycenie koloru czerwonego będzie bardzo mocne. Makro fotografia jest bardzo kreatywna, a poprzez zabawę z oświetleniem z ujęciami pod różnymi kątami, uczysz się fotografii, dostrzeżesz jakie kąty są lepsze, co tworzy światło o różnej intensywności, czyli ustawione bliżej, lub dalej od obiektywu? Na różne pytania poznasz odpowiedzi i uczysz się fotografii w praktyczny sposób – jedyne co jest Ci potrzebne to zachowanie świadomości, że to co robisz, jest świadome i rozumiesz co robisz. Wtedy możesz powtórzyć efekt za każdym razem, w innym przypadku... to jest przypadkowe zdjęcie i nie masz pojęcia w jaki sposób powstało.

Zadanie fotograficzne: Zrób zdjęcia makro oświetlając fotografowaną scenę latarką. Oświetlaj obiekt z różnych stron i zrób zdjęcia tak by nie było widać, że były oświetlone latarką.

Porada: Makro Fotografia. Postrzeganie tego, co się dzieje w przysłowiowej trawie i co tam piszczycy, jest zależne od Twojego postrzegania, to przekłada się na ogólny trening fotograficzny, który polega na widzeniu i dostrzeganiu różnych rzeczy – scen i tego, co można sfotografować mając na uwadze, także to jak widzi aparat, lub może widzieć świat, a jak widzi go ludzkie oko.

Porada: Złota Godzina? W języku polskim nie ma dobrego terminu określającego najlepsze światło dnia. Określenia „niebieska godzina” (blue hour), lub „złota godzina” (golden hour) są używane w języku angielskim i jako przetłumaczone zagościły w polskim slangu fotograficznym. Do określenia pory 30 minut przed wschodem / zachodem i 30 minut po wschodzie / zachodzie słońca użyjemy terminu „Złota Godzina”. Technicznie różnica pomiędzy wschodem i zachodem słońca jest dość znaczna. Rano światło ma niebieską barwę, a wieczorem czerwoną, czyli poranne zdjęcia można by nazywać „Niebieską Godziną” a wieczorne „Złotą Godziną” – ale jeden termin będzie łatwiejszy do zapamiętania.

Złota Godzina w lesie jest na 2 godziny przed zachodem słońca i 2 godziny po wschodzie słońca. Fotografowanie dokładnie w porze wschodu i zachodu jest dobrym pomysłem, jeśli mamy góry, klify i jakieś przestrzenie, którymi będzie światło słoneczne wnikało do lasu, w innym przypadku, w gęstym lesie nic nie będzie widać – głównie półmrok, lub ciemność, więc użytek ze światła będzie niewielki.

To co przełoży się na Złotą Godzinę w leśnej fotografii będzie kąt padania światła. Pod niskim kątem drzewa będą rzucały długi cień, który tworzy świetny efekt graficzny. Możemy fotografować bezpośrednio pod słońce, lub ze słońcem – co jest arcytrudne kiedy słońce jest nad naszą głową.

Fotografia Krajobrazowa

Las jest pięknym krajobrazem...drzewa, drzewa, drzewa i drzewka... Krajobraz leśny jest prosty i złożony jednocześnie. Jeśli chcesz amatorsko fotografować las to będzie dość łatwo, gdzie nie skierujesz aparatu jest coś fajnego. Jeśli chcesz zrobić zdjęcia w bardziej zaawansowany sposób to sprawy mają się nieco inaczej.

Masz przed sobą leśną scenę. Analizujesz to co widzisz – czy fragment obrazu jest ciekawy czy cała scena? Czy ta scena mieści się w kadrze? Czy lepiej zrobić zdjęcie panoramiczne, by oddać na zdjęciu to co widzisz? Czy w standardowym kadrze są elementy, które psują zdjęcie i przyt-niesz je w post produkcji do pożądanego kadru?

Więcej dowiesz się na temat kadru w krótkich e-bookach: **“Kadrowanie Obrazu”** oraz **“Praktyczne Rozważa-nia na Temat Kadru Fotograficznego”** na stronie: ebooks.studiopcf.com

By pomóc Ci z wyborem techniki i wnieść odrobinę inspiracji, przedstawię kilka technik fo-tograficznych z wielu, które z powodzeniem można wykorzystać w lesie:

Zdjęcie panoramiczne składa się z 2 lub więcej zdjęć które później składa się w post produkcji wg uznania. Można też je wykonać specjalnym aparatem do zdjęć panoramicznych lub funkcją elektronicznej obróbki cyfrowej ‘panorama’ wbudowaną w aparat. Inną wersją panoramy jest przycięty zwykły kadr do formatu panoramy. Panorama ma znacznie dłuższy jeden bok – może być pozioma lub pionowa.

Zadanie fotograficzne: zrób zestaw panoram leśnych. Wybierając się do lasu następnym razem poszukuj obrazów które są ciekawe jako panoramy. Zrób panoramę poziomą i pion-ową.

Kompresja optyczna

Zdjęcia robione teleobiektywem powodują, że zostaje zaburzony dystans pomiędzy czymś, co jest bliżej i dalej, w przypadku lasu pomiędzy drzewami. Wykorzystanie kompresji jest dobrym trikiem kiedy nie ma nic więcej w lesie – zdarzają się nudne lasy i nudne oświetlenie wtedy z pomocą przychodzi kompresja i poszukiwanie kadrów, które są małym fragmentem większej sceny którą rozpościera się przed Tobą.

Zadanie fotograficzne: wykonaj kompresję fotograficzną kierując aparat w ciekawe Twoim zdaniem miejsce, z maksymalnym przybliżeniem jakie daje Twój obiektyw. Jeśli to co widzisz,

Cię nie satysfakcjonuje, nie rób zdjęcia. Poszperaj po lesie, a znajdziesz coś fajnego. By uzyskać efekt kompresji najlepiej używać obiektywu 200mm, który daje dobre rezultaty. Zbyt duża ogni-skowa np. 2000mm nie pozwala na fotografowanie lasu w lesie – ale jeśli uda się ją wykorzystać to kompresja będzie fenomenalna, drzewa będą wyglądały jak ustawione w jednej linii.

Skala Szarości

Zdjęcia czarno białe lasu są rewelacyjne – trudno je zrobić, ale efekty warte są wysiłku. Las jest świetnym miejscem do trenowania oka w wyszukiwaniu kształtów, geometrii, schematów grafic-znych. Przykłady: drzewa tworzą linie pionowe jedno przewrócone drzewo łamie schemat tworzy ciekawy kadr. Umieszczenie delikatnej paprotki w kadrze, na tle potężnych drzew, stworzy kon-trast siły... itd. Światło zachodzącego słońca tworzy świetną grę cieni które najlepiej wyjdą na czarno – białej fotografii... tworząc czarno – białe zdjęcia mniej ten zamysł kiedy je stworzysz wtedy będziesz zwracać uwagę na to co jest istotne.

Zdjęcie, które nadaje się na czarno białe, to zawsze dobre zdjęcie – nie planuj ukryć braku treści techniką fotograficzną. Na spokojnie zastanów się czy, dany kadr, który fotografujesz nadaje się na kolor czy skalę szarości, czy na monochrom?

Zadanie fotograficzne: zrób 3 zdjęcia czarno - białe z różnym ustawieniem kontrastu. Jeśli możesz to ustaw w aparacie jakość JPG i tryb monochromaty (Nawet jeśli jesteś ‘zawodow-cem’ i fotografujesz tylko w RAW-ach). Przed fotografowaniem ustaw; kontrast i wyostwienie na -2 (minimum) przy pierwszym zdjęciu na 0 (standard) przy drugim i na +2 (maksimum) przy trzecim. W ten sposób zrobisz 3 zdjęcia czarno – białe o różnym kontraście. Zmiana ustawienia wyostwienia tak naprawdę pod względem technicznym jest formą kontrastu, więc kontrast będzie bardziej widoczny kiedy użyjesz dwóch kombinacji kontrast + wyostwienie niż tylko zmieniając ustawienia kontrastu. Sprawdź, które zdjęcie Ci się podoba bardziej. Każdy fotograf ma prefer-encje, co do kontrastu na zdjęciach. Łatwiej będzie odnaleźć własne preferencje na zdjęciach czarno – białych. Określ jakie są Twoje preferencje względem kontrastu – uwzględniaj kontrast i jego nasycenie w fotografii świadomie fotografując.

HDR – High Dynamic Range

Zdjęcia HDR w lesie to praktycznie standard, ze względu na zróżnicowane światło i praktycznie poza aparatami średnio-formatowymi, nie można zrobić prawidłowo naświetlonego zdjęcia. Zróżnicowanie pomiędzy światłem na niebie i cieniem pod krzewami jest tak duże, że HDR to je-dyne rozwiązanie. Polecam zdjęcia HDR w lesie. Zdjęcia które zrobisz to półprodukt który dopiero w post produkcji zamienisz na zdjęcia HDR. W obróbce możesz zachować realistyczny obraz, lub poszaleć z przerysowaną strukturą i kolorem. Jeśli nie zajmujesz się fotografią dokumentalną, to możesz zrobić co chcesz – a im więcej eksperymentujesz tym więcej się nauczysz.

Zadanie fotograficzne: wykonaj zdjęcia HDR z różnym oświetleniem – zrób je pod słońce (0o), ze słońcem pod kątem 90o lub 45o i ze słońcem (180o) – w post produkcji zobaczysz jakie lepsze oświetlenie jest najlepsze dla HDR i jakie daje to rezultaty.

Wielokrotna Ekspozycja

Las jest też idealnym miejscem do robienia wielokrotnych ekspozycji. Polega to na zrobieniu kilku zdjęć na jednym. Można to zrobić aparatem, sprawdź czy Twój aparat ma taką funkcję, ponieważ wiele nawet bardzo amatorskich aparatów posiada funkcję wielokrotnej ekspozycji. Jeśli nie masz takiej funkcji możesz wykonać zdjęcia w programie do edycji zdjęć np. Adobe Photoshop, Photomatix, Gimp, etc.

Przykład wielokrotnej ekspozycji składającej się z 3 zdjęć

Tematyka Leśna

Polowanie na ptaki

W lesie jest sporo mieszkańców – większość z nich trudno spotkać, a spotkane jeszcze trudniej sfotografować. Jednym z łatwiejszych do fotografowania – poza makro chrząszczami, ważkami, motylami, żabami i innymi względnie popularnymi bohaterami makro fotografii – są ptaki. Trudno je uchwycić w koronie drzew, schowanych pod liśćmi – ale np. tłusciejsze dzięcioły mają tendencje do informowania o swojej obecności głośnym pukaniem i siedzą na pniu wydziubując dziury, łupiąc szyszki i skupiając się na innych zajmujących czas rozrywkach. Co pozwala na spokojne fotografowanie.

Nieco technicznie. Na leśne ptaki polecam obiektyw o ogniskowej minimum 135mm. ISO ustaw na wyższe aby czas robienia zdjęć był krótki, a sfotografowany ptak wyraźny na zdjęciu. Utrzymuj zdjęcia nieco ciemniejsze w razie czego rozjaśnij je w post produkcji, jeśli prześwietlisz fragmenty obrazu będą nie do odzyskania. Fotografując w górę Twoim tłem może być niebo, słońce i znacznie więcej światła niż jest w lesie. Zrób testowe zdjęcie tak jakbyś fotografował(a) pięknego orła i skoryguj ustawienia by zdjęcie wyglądało tak jak chcesz. Teraz nic Ci nie pozostaje jak spacerowanie i wypatrywanie ptaków.

Fotografowanie ptaków na profesjonalnym poziomie przekłada się, na przyniesienie ze sobą, dla nich jedzonka i innych wabików. Następnie rozstawia się, sprzęt i czeka, i czeka, i czeka cierpliwie, i tak powstają zdjęcia. Rzadkością jest, że fotograf gania po lesie za ptakiem i jeszcze uda mu się go sfotografować. Inaczej mają się sprawy na otwartych przestrzeniach, jak w górach czy łąkach. I jeszcze inaczej, mają się specjalne wyprawy do dżungli, by spotkać rzadkie ptaki.

Fotografia dzikich zwierząt

W wersji bardzo profesjonalne montuje się aparaty wyzwalane przez czujniki ruchu przy zwierzęcych traktach. Rzadkich i płochliwych zwierząt nie da się z fotografować tak normalnie. Np. rysia które mają świetny węch i wyczują, że się zbliżasz, jak już wychodzisz z domu... więc nie ma co liczyć na zdjęcia. Jeśli Ci się uda to super przypadek – w ten sposób możesz chodzić rok po lesie i nie przynieść jednego zdjęcia. W wersji pro musisz znać się na zwierzętach lepiej niż przebiegły leśniczy. Zachowania zwierząt, gdzie żerują, kiedy mają okresy godowe, gdzie mają wodopoje itd... ta wiedza pozwoli Ci na usytuowanie się tam gdzie zwierzątka bywają najczęściej, a to otwiera możliwości fotografowania nie tylko samych zwierząt ale też tego co robią.

W wersji amatorskiej fotografowanie zwierząt leśnych jest przejawem przypadku i prawie tylko i wyłącznie przypadku, nie licząc wyjazdów na sawannę czy wypaśnych parków narodowych jak

Bezpieczeństwo przy fotografowaniu zwierząt jest numer jeden. Jako nieżywy fotograf, albo inwalida już sobie zdjęć nie porobisz więc – polecam zachowanie zdrowego rozsądku. Wiedz, też że zwierzęta znacznie bardziej boją się ludzi, niż ludzie zwierząt. Więc swój strach pomnóż trzy albo pięć i wyobraź, że tak się czuje właśnie zwierzę, którego się boisz. Na przestrzeni ostatnich dekad można by się pokusić o stwierdzenie, że jest program medialny pod hasłem „straszenie lasem”. Komary – kleszcze – żmije – zapchlone jeże – wścieknie list – pijawki – jeżyny – pokrzywy – łopian i najgorsze z wszystkich mięciutki puchate ‘bronzowe’ misie, które tylko się czają, żeby dobrać się, do Twoich kanapek ☺ Pozostawię to straszenie prawie bez komentarza, bo to totalny absurd, a osoby wypowiadające się na te tematy żyją w oderwaniu od natury nie rozumiejąc tematu, więc nie brał bym ich „ekspertyzy” na poważnie. Prosty fakt przemawiający za tym, że las jest znacznie bezpieczniejszy, niż miasto zamyka się statystyką, według której, prędzej ktoś przejedzie Cię na przejściu dla pieszych, niż pogryzą Cię reniferki, staranują dziki i kruki zde gustują wątrobę... Podsumowując bezpieczeństwo leśne • wybierając się do lasu zabierz ze sobą zdrowy rozsądek i kulturę osobistą by śmieci było mniej.

**Cytat: „Jeśli nie wiesz dokąd idziesz, możesz dotrzeć gdzieś indziej”
Miś Jogi**

Serengeti w Tanzanii... W Polskich realiach rozumiejąc zwierzątka będziesz w stanie je spotkać. Na początek polecam ambony myśliwskie rozmieszczone, na skrajach lasów i polach. Stamtąd możesz spokojnie i bezpiecznie poczekać na dziki. Im lepszy teleobiektyw przyniesiesz ze sobą tym więcej dzika będzie widać na zdjęciu. Na czas oczekiwania, nie polecam głośnego jedzonka jak chrupki, ani też wódki, bo po większej ilości możesz nabrać odwagi, i uznać, że do wódki i dzika tylko ogniska brakuje...

Odbicia

W lesie po deszczu, albo w różnych rozlewiskach, źródelkach i innych kałużach, można znaleźć piękne odbicia. Fotografowanie odbić w małych nieckach wodnych, może być trudne, ale obszerniejsza kałuża, to może nawet nadawać się na panoramę. Magia odbić w wodzie wynika z symetrii jaką wnosi woda. Takie odbicia, to nic innego, jak lustrzane odbicie jakie można zrobić w post produkcji – ale tutaj mamy naturalne i bez straty czasu na wyszukane zabiegi graficzne. Przy odbiciach możemy pokusić się, także o eksperymentowanie z robieniem odwróconych zdjęć. Po zrobieniu zdjęcia prezentujemy odbicie jako ‘prawdziwy’ widok.

Polecam polowanie na kałuże i robienie zdjęć z odbiciem w kałuży. Efekty jakie powstają, są ciekawe, a zatem, zdjęcie które powstaje, jest ciekawe. Składają się na to dwa elementy. Pierwszy to niska perspektywa, z wysokości kostki, albo i niżej, co jest unikatowe dla naszej percepcji, ponieważ nie postrzegamy świata z tego punktu, więc takie postrzeganie samo w sobie jest ciekawe. Drugi element, to światło które jest podobne na górze i na dole, gdzie w normalnej sytuacji w krajobrazie światło wnika tylko od góry a dół pozostaje ciemniejszy. Ujęcie z odbiciem jest ciekawą kombinacją perspektywy – geometrii, oświetlenia i symetrii.

Pojedyncze drzewa

Nic lepszego i piękniejszego, jak majestatycznie stojące pojedyncze drzewa. Mogą być bardzo wdzięcznym tematem fotograficznym. W lesie pojedyncze drzewa to rzadkość, ale na skraju lasu, na polanie, możliwe że uda nam się wypatrzyć, jakieś pojedyncze drzewa. Szczególnie atrakcyjne są dęby, czy graby i inne drzewa o pięknych grubych rozłożystych konarach. W środku lasu, może być trudniej znaleźć pojedyncze drzewa, ale też może się zdarzyć.

Reportaż

Sam reportaż z założenia opowiada o czymś, jest formą przekazu. Będąc w lesie możemy stworzyć opowieść o lesie, po którym chodzimy. Na taką opowieść będą składały, się zróżnicowane kadry. To znaczy, że jeśli zrobić zdjęcia jednego typu np. krajobrazowe to trudno będzie stworzyć z nich reportaż pomimo, że każde zdjęcie prezentuje inną scenę. Reportaż ma pewną konstrukcję której lepiej nie łamać, dla pewnych rezultatów.

Posłużę się wyjaśnieniem na przykładzie filmu by było najłatwiej: ujęcie ogólnej sceny na której są dwie osoby [scena ogólna] – przybliżenie do wysokości tułowia [kierowanie uwagi] – zbliżenie na twarz, która wyraża ekspresję [emocje]. Każde ujęcie ma ten sam kadr i temat, ale jego wypełnienie jest inne, to decyduje o sile przekazu i o tym, w jaki sposób i o czym opowiadasz.

Ty decydujesz, co fotografujesz i jak to przedstawiasz. Będąc w lesie i robiąc reportaż, musisz mieć świadomość co i jak przedstawisz, bo od tego będą zależały zdjęcia które wykonasz. Na przykład: Robisz zdjęcie ogólne lasu kilka zdjęć. Następnie zdjęcie panoramiczne. Kolejne ujęcia makro paproci, i kwitnących roślin, trzy różne grzyby. Następnie ważka, ślimak i dwa żuczki. Gotowe. Reportaż z lasu jest kompletny. Teraz to co zostało do zrobienia to zaprezentowanie zdjęć w formie reportażu. Wyzwaniem będzie to, w jaki sposób wszystko poukładasz i jak to przedstawisz. Będzie to reportaż czarno – biały, czy kolorowy? W jakim odcieniu będzie lepiej prezentował Twoją wizję? Czy kolor pokazuje barwy lasu w odpowiedni dla Ciebie sposób? W jakiej formie zaprezentujesz zdjęcia? Zgrupujesz je w symetryczne kwadraty czy będą to tylko panoramy?

Zbyt monotematycznie zestawienie zdjęć osłabi reportaż, a może chodziło Ci o to by był nudny i melancholijny jak krajobraz? Rozumiesz logikę postępowania? Zadając pytania uruchamiasz kreatywny proces. Zaprezentowanie reportażu w świadomej formie, dobranej pod kątem idei która przyświecała Ci od początku tworzenia reportażu.

Pierwsza była myśl. Po niej następuje realizacja.

Oczywiście nic złego w tym kiedy zmienisz plan i zrobisz wszystko inaczej niż zakładał plan. Istotne jest działanie które ma cel. Im lepiej zaplanowany reportaż tym będą lepsze tego efekty. Często to widać czy autor miał plan czy przypadek zdominował temat. Zadanie fotograficzne powinno Ci pomóc zrozumieniu podstawy reportażu. Tworzenie samego reportażu jest też, świetnym ćwiczeniem percepcji i poszukiwania spójności na zdjęciach. Można także poszukiwać dysharmonii i braku balansu, a samo rozumienie i dostrzeganie jednego, i drugiego wnosi bardzo dużo w Twój warsztat fotograficzny.

Zadanie fotograficzne: Zrób reportaż lasu. Wykonaj wszystkie zdjęcia w kwadratowym kadrze (1:1) i panoramicznym (3:1). Zdjęcia w reportażu docelowo mają być czarno – białe. Jeśli fotografujesz tylko i wyłącznie w RAW przejdź na tryb JPG i przejdź na tryb monochromatyczny. Reportaż ma składać się z 3 stron na każdej możesz umieścić jedno ujęcie panoramiczne, a

pozostałe mają być kwadratowe. Wszystkie zdjęcia kwadratowe muszą mieć tę samą proporcję boków. Wszystkie panoramiczne muszą mieć tę samą wielkość tak by uzyskać rytm prezentacji. Jeśli wydrukujesz i wytniesz zdjęcia możesz bawić się ich układaniem względem siebie odkrywając jak zdjęcia na siebie wpływają nawzajem.

Na zakończenie

Las to piękne miejsce i zmienia się bez przerwy, więc każde wyjście do lasu na zdjęcia spowoduje, że wrócisz z bardzo różnymi fotografiami. Życzę Ci, by za każdym razem zdjęcia były lepsze, a to co robisz było świadome. Ucząc się fotografii w ten sposób, w krótkim czasie zauważysz postępy w wynikach fotografowania. Fotografii nie można się nauczyć inaczej, jak przez praktykę. Im częściej fotografujesz tym więcej potrafisz. Zapraszam do lasu na fotograficzne przygody i piękne zdjęcia.

©2017 Piotr Cwiklinski. Zdjęcia zaprezentowane w publikacji zostały wykonane jednego dnia, podczas pojedynczego wyjścia do lasu, aby zaprezentować różnorodność i szereg możliwości fotograficznych. Materiał edukacyjny Sopockiego Klubu Fotograficznego • Oddział PTTK Sopot. Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie i powielanie w nie zmienionej formie jest dozwolone z uwzględnieniem źródła publikacji i autora. Edycja i użytek do celów komercyjnych nie są dozwolone, bez pisemnej zgody autora.

Graficzna wersja tej publikacji zawierająca więcej zdjęć i ten sam tekst znajduje się na stronie: skf.studiopcf.com oraz na ebooks.studiopcf.com

Sopocki Klub Fotograficzny
Oddział PTTK Sopot
skf@studiopcf.com
skf.studiopcf.com